

МОВНА ПОЛІТИКА: КОНКРЕТИЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ В ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

(Пасічник Л. В., здобувач кафедри педагогіки)
КДПУ, м. Кривий Ріг, Україна)

Вітчизняна наукова думка сьогодні надзвичайно активно висвітлює питання, пов'язані із особливостями ствердження та функціонування української мови як державної, при цьому широко використовує поняття «мовна політика», яке переважно розуміється як загальновідоме. Тож, нашу увагу привернути праці, що містять визначення поняття. Зокрема Н. Дзеньджюра вказує, що мовну політику необхідно розуміти «як систему заходів у державі, скерованих на підтримку функцій державної мови. У кожній країні мовна політика є складовою національної політики. Складовими мовної політики є: мовне планування, мовний контроль, мовні інституції. Мовне планування передбачає напрацювання законодавчої та нормативної бази для регулювання мовної політики. Мовний контроль включає розроблення закону, що визначає санкції за невиконання та порушення мовного законодавства. Мовні інституції передбачають створення Міністерства з мовних питань на чолі з міністром та органи контролю і координації мовної політики, які б підпорядковувалися Президенту. Вони повинні постійно моніторити мовні питання й звітувати» [2, с. 71]. Очевидно, що наведене визначення, попри свою ґрунтовність, стосується нинішнього стану української мови в нашій державі. Тож для історичної ретроспективи – можливе використання лише частини наведеного авторкою визначення.

Задля уточнення поняття ми звернулися до дисертаційної праці Н. Седневої «Політичні аспекти мовної політики в сучасній Україні (на прикладі південного регіону)» (Одеса, 2013 р.). Дослідниця пропонує розрізняти поняття «мовної політики» та «державної мовної політики». На її думку, «мовна політика» – «це комплекс цілей, принципів та засобів, які за допомогою правових, адміністративних, господарчих та суспільних механізмів здійснюють формування та регулювання мовних відносин у тій чи в іншій країні» [3, с. 13]. Натомість «державна мовна політика – комплекс дій і заходів які проводяться державою з метою досягнення певних цілей у сфері мовних відносин» [3, с. 13].

Важливим також вважаємо судження щодо мовної політики Л. Бублик. Аналізуючи міжнародний аспект мовної політики в Україні, науковець посиляється на публікації зарубіжних вчених (В. Чапленко, П. Штепа) та констатує: 1) мовна політика – складник національної політики держави; 2) мовна політика (за характером) може бути наступальною (агресивною) або оборонною; 3) мовна політика (за наслідками впровадження) може бути позитивною чи негативною. Відповідно, наголошує дослідниця, «позитивна мовна політика скерована на зміцнення суспільного чи державного становища мови, допомагає її розвитку, а негативна – спрямована на усунення мови з ужитку і деструкцію її внутрішньої будови» [1]. Таким чином, в історико-педагогічному ракурсі можемо говорити про мовну політику СРСР щодо української мови, та мовну політику України (як самостійної держави). Очевидно, що і за характером, і за наслідками для української мови в Україні ці політики були діаметрально протилежні.

Отже, у історико-педагогічній роботі варто використовувати поняття «мовна політика» в розумінні її частиною національно-культурної політики держави (СРСР та України), спрямованої на регламентацію використання мов на різних рівнях суспільного існування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бублик Л. Мовна політика як складова національної політики держави: міжнародний аспект [Електронний ресурс] / Л. Бублик – Режим доступу : http://www.ji-magazine.lviv.ua/2015/Bublyk_Movna_polityka.htm.
2. Дзензюра Н. Державний менеджмент мовної політики в Україні / Н. Дзензюра. // Освіта регіону. – 2017. – №1. – С. 71-77.
3. Седнева Н. О. Політичні аспекти мовної політики в сучасній Україні (на прикладі південного регіону) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.02. – Одеса, 2013. – 251 с.